

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет/інститут історії політології і міжнародних відносин

Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Міграційні процеси і міжнародні відносини в Європі X–XV ст.»

Освітня програма 032 «Історія та археологія» (історія)

Спеціальність 032 «історія та археологія» (історія)

Галузь знань гуманітарні науки

**Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “27” серпня 2019 р.**

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Міграційні процеси та міжнародні відносини в країнах Центрально-Східної Європи доби Середньовіччя.
Викладач (-і)	Мирослав Михайлович Волощук
Контактний телефон викладача	+380342596103
E-mail викладача	Myrkomyrko79@gmail.com
Формат дисципліни	Лекційні, практичні, індивідуальні завдання. Самостійна робота у широкому вимірі персональних практик студента
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС (90 годин)
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	передбачаються
2. Анотація до курсу	
Курс під назвою «Міграційні процеси і міжнародні відносини в Європі X–XV ст.» покликаний ознайомити аспірантів із специфікою міграцій людської популяції упродовж середньовічної історії. Йдеться не тільки про народи Степу, номадів, а й зміну місць проживання осілого населення в результаті військових конфліктів, епідемій, пошуку нових земель, цікавості й допитливості тощо.	
3. Мета та цілі курсу	
Мета та цілі курсу опираються на програмові вимоги, що включають перелік найосновніших тем, які обговорюватимуться на лекціях, готуватимуться аспірантами на практичних, або ж виконуватимуться як самостійна робота (конспект монографій, творчі виступи, есе, мультимедійні презентації тощо). Однак під час навчання тематика модуля може змінюватися залежно від напряму розвитку викладання предмету. Усестороннє опрацювання запропонованих тем має надати аспірантові не лише широку базу знань із окресленого предмета, а й закріпити відповідні практичні навички (див. пункт 4. Результати навчання (компетентності)).	
4. Результати навчання (компетентності)	
Здатність аналізувати історичні чинники виникнення конкретних ситуацій в історичних подіях. (ПРН 1) Цілеспрямовано вивчати та відстоювати загальнолюдські, національні демократичні і духовно-культурні цінності, вироблені світовою цивілізацією в процесі історичного розвитку. (ПРН 3) Уміння використовувати знання про міжнародні організації і брати участь в їх діяльності як в Україні, так і за її межами. (ПРН 5) Уміння використовувати на практиці теоретичні положення для здійснення організаційних та контрольних заходів у сфері історії. (ПРН 9) Уміння використовувати на практиці програмно-технічні засоби інформатики та сучасні інформаційні системи і технології. (ПРН 11) Уміння проводити наукові дослідження та аналізувати їх результати. (ПРН 14) Здатність використовувати іноземну мову в практичній діяльності за спеціальністю. (ПРН 15) Уміння використовувати нормативно-правову базу з питань охорони праці, організовувати дотримання вимог безпеки праці учасникам трудового процесу. (ПРН 17)	
5. Організація навчання курсу	
Обсяг курсу	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18

самостійна робота		56			
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
2	Історія і археологія	1 курс	нормативний		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
Людина в системі доісторичних, античних та середньовічних міграцій. Загальне поняття міграційних процесів, їхнє місце в історії європейської цивілізації. Походження термінів «міграція», «еміграція», «імміграція». Головні причини і передумови змін людиною місця проживання. Хронологічні рамки і періодизація курсу. Найважливіші	лекція	Шульга Н. Великое переселение народов: репатрианты, беженцы, трудовые мигранты. К., 2002	2	-	Впродовж лекції

джерела					
Страх і цікавість в системі міграційних координат. Характер виникнення потреби людини змінювати своє місце проживання. Перші сталі кочівники. Біблійна та еволюційна теорії. Головні шляхи міграцій	лекція	Викинги: набегі с севера, пер. с англ. Л. Флорентьева. М.: ТЕРРА, 1996	2	-	Впродовж лекції
Міграції в історії античних та середньовічних <i>gentium</i> . Германці та кельти (на рубежі двох ер). Слов'яни: теорія походження і розселення. <i>Gentes</i> Великого Степу: природно-географічне середовище, основи господарства, суспільний лад та релігійні вірування за даними античних авторів та	лекція	Корсунский А. Р., Гюнтер Р. Упадок и гибель Западной Римской империи и возникновение германский королевств (до середины VI в.). М., 1984	2	-	Впродовж лекції

археологічних досліджень (до V ст.)					
Руські землі на перетині міграційних шляхів IX–XIII ст. Терени міжконтинентальних зв'язків і комунікації. Сусіди «добрі», «злі» та «інші»: авари, мадяри, торки, печеніги, половці, монголи, волохи. Специфікації стосунків: через війни – до матримоніальних укладів	лекція	Colloquia Russica. Матеріали міжнародних наукових конференцій (2010–2019)	2	-	Впродовж лекції
Матримоніальні зв'язки династії Рюриковичів у контексті міграційних процесів. Характеристика джерел. Історіографія теми. Аспекти вдалої та вимушеної матримоніальної політики.	лекція	Voloshchuk M. Ruthenian court of the Rurik dynasty princess in the lands of the Piast dynasty of the 11 th century: the attempt of the searching and reconstruction // Journal of Vasyl' Stefanyk PreCarpathian National University. Series of Social and Human Sciences.	2	-	Впродовж лекції

<p>Статистика та специфіка укладених Рюриковичами шлюбів X–XIII ст. «Весільні потяги» наречених : «люди та речі». Міграції людей та ідей</p>		<p>2019. Vol. 6. № 2. S. 37–48. Voloshchuk M. Ruthenian-Hungarian matrimonial connections in the context of the Rurik dynasty inter-dynasty policy of the 10th–14th centuries: selected statistical data // Codrul Cosminului. 2018. Vol. XXIV. № 3. S. 7–30. Voloshchuk M. Ruthenian-Polish matrimonial relations in the context of the inter-dynastic policy of the house of Rurik in the 11th–14th centuries: selective statistical data // Codrul Cosminului. 2019. Vol. XXV. № 1. P. 95–126</p>			
<p>Міграції еліт та нижчих верств суспільства а Зміни місць проживання знаті: військова служба за наймом, втрата «первісної» батьківщини, полон. Проблеми</p>	<p>лекція</p>	<p>Волощук М. М. «Русь» в Угорському королівстві (XI – друга половина XIV ст.): суспільно-політична роль, майнові стосунки, міграції. Івано-Франківськ, 2014; Komendová J. Středověká Rus a vnější svět.</p>	<p>2</p>	<p>-</p>	<p>Впродовж лекції</p>

<p>бранців у польсько-руських та русько-угорських зв'язках: статистика і практика XI–XIII ст. Міське середовище локованих на німецьком у праві міст: руський аспект</p>		<p>Olomouc : Verbum, 2005</p>			
<p>Русько-угорські історичні зв'язки доби Середньовіччя. Руські сюжети угорських джерел. Русько-угорські міждинастичні шлюби: ієрархія, статистичні показники, політичні наслідки. Війна і мир: хронологія та періодизація двосторонніх бойових дій. Арпади – спадкоємці Галичини і Володими</p>	<p>лекція</p>	<p>Волощук М. Військово-політичні стосунки Угорського королівства з Галицьким і Галицько-Волинським князівством (кінець XII–XIII ст.). Дисертація ... кандидата історичних наук. – 07.00.02. всесвітня історія. Чернівці, 2005; Font M. Az Árpádok királyok és Rurikida fejedelmek. Szeged, 2005.</p>	<p>2</p>	<p>-</p>	<p>Впродовж лекції</p>

<p>рії. Титулярні претензії та реальна практика. Дипломатичні взаємини: посольства, міждинастичний взаємообмін та взаємодтримка, вплив на господарство обох країн. Землі королівства Русі у зовнішній політиці династії Анжу та Люксембургів XIV–XV ст. Віденсько-братиславські угоди розподілу сфер впливу та титулів династій Габсбургів і Ягеллонів</p>					
<p>Русько-польські історичні зв'язки доби Середньовіччя Руські сюжети польських джерел. «Разом, але майже окремо» в системі міжетнічн</p>	<p>лекція</p>	<p>Головко О. Б. Русь і руські князівства на сторінках польських нарративних джерел // Terra Cossacorum. Студії з давньої та нової історії України. Науковий збірник на пошану</p>	<p>2</p>	<p>-</p>	<p>Впродовж лекції</p>

<p>их контактів та конфесійного діалогу. П'яти і Рюриковичі, як одна велика князівська родина: динаміка і статистика двосторонніх шлюбів. Терени постійних претензій: Червенські гради, басейн ріки Вісла, Галицька й Волинська землі. Королі Польщі чи польські королі – спадкоємці і королівства Русі: проблеми генеалогії та правового поля XIV–XVI ст.</p>		<p>доктора історичних наук, професора В.С. Степанкова. К.: Інститут історії України НАН України, 2007. С. 358–382; Волощук М. Єпископ Кракова <i>Procopius de Russia</i> (1292/93–1295 pp.). Умовна етнічність та генеалогічна належність // Monografie Pracowni Badań nad Dziejami Rusi Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego / [red. Dariusz Dąbrowski, Adrian Jusupović]. Kraków : Avalon, 2018. Т. 5 : Polska, Ruś i Węgry : X–XIV w. S. 99–129</p>			
<p>Русько-чеські історичні зв'язки доби Середньовіччя Руські сюжети чеських джерел. Держава династії Моймировичів</p>	<p>семинар</p>	<p>Adamovič V. Česko-haličské konflikty za vlády Daniela Romanoviča z pohľadu zahraničnej politiky Bela IV. Diplomová práca. Bratislava, 2012; Флоровский А. В. Чехи и</p>	<p>4</p>	<p>-</p>	<p>Впродовж семінару</p>

<p>(Велика Моравія) та кирило-мефодіївська спадщина в системі культурного впливу та формування конфесійного тла земель Русі IX–X ст.</p> <p>Шлюби між Рюриковичами і представниками династії Пшемислідів XI–XIII ст.</p> <p>Аспекти політики «за кужелем»: Вацлав II, Вацлав III, Іоанн і Карл IV з династії Люксембургів, як нащадки чернігівського і галицького князя, болгарського царя і господаря Мачви – Ростислава Михайловича.</p> <p>Руські походи у моравські землі XII–XIII ст., боротьба</p>		<p>восточные славяне.</p> <p>Очерки по истории чешско-русских отношений (X–XVIII вв.).</p> <p>Прага : Nákladem Slovanského ústavu v Komisi nakladatelství «orbis», 1935.</p> <p>Т. 1</p>			
--	--	--	--	--	--

за спадщину династії Бабенбергі в					
Русько-німецькі історичні зв'язки доби Середньовіччя. Руські сюжети німецьких джерел. Русь та Східнонімецьке королівство (Священна імперія) у двосторонніх матримоніальних зв'язках. Історичне значення і роль Адельгейди Всеволодівни – єдиної Рюриківни на імператорському престолі. Містяни-руси та купці-руси у торговельно-міському просторі імперських володінь. Культурна міграція: архітектурні ідеї, священні	семинар	Пашуто В. Т. Внешняя политика Древней Руси. М. : Наука, 1968	2	-	Впродовж семінару

реліквії, військові інновації у системі двосторонніх відносин					
Східна Римська імперія і Русь IX–XV ст. Руські сюжети грецьких джерел. Церковний аспект стосунків. «Співдружність націй» на чолі із «другом Бога»: місце і роль Русі. Двосторонні матримоніальні стосунки: статистика і практика укладених шлюбів. Номади в системі русько-ромейських стосунків. Мігрування речей: священні реліквії та культурний експансіонізм з Балкан. Від «архонтів» до «королів всієї Русі»:	семинар	Острогорський Г. Історія Візантії / пер. з німецької А. Онищенко. Львів, 2002; Бибииков М.В. Византийские источники по истории древней Руси и Кавказа. СПб.: Алетея, 2001	4	-	Впродовж семінару

міжцивілізаційний «шпагат» нащадків князя Ярослава Володимировича					
Scando-Rossica IX–XIII ст. Династія і еліти: між Ісландією та імператором у Константинополі. Скандинавський іменослов на Русі крізь призму антропоміміки. Поховальний обряд та традиційна матеріальна культура. Аспекти дерев'яної сакральної та світської архітектури. Міграція зброї, особистих речей, моди	семінар	Кан А. С. История Скандинавских стран (Дания, Норвегия, Швеция). М., 1971; Петрухин В.Я. «Русский каганат», скандинавы и Южная Русь: средневековая традиция и стереотипы современной историографии // Древнейшие государства Восточной Европы: Восточная и Северная Европа в средневековье / Отв. ред. Г.В. Глазырина. М.: Восточная литература, 2001. С. 127–142	2	-	Впродовж семінару
Міграції між Середньовіччям і сучасністю Відлуння середньовічних змін етнічної мапи	семінар	Сурдель Д., Сурдель Ж. Цивилизация классического ислама. Екатеринбург, 2006; Гаркави А.Я. Сказания мусульманских писателей о	2	-	Впродовж семінару

<p>Європи на сучасному етапі. Неомусулманська колонізація країн Європейського Союзу на порівняльному тлі VIII–X ст. Наслідки колоніальної політики Іспанії, Португалії, Англії, Франції та Голландії крізь призму сучасних оцінок та реальної практики</p>		<p>славянахъ и русскихъ. СПб., 1870</p>			
<p>Перспективи студій міграційних процесів Виклики та реагування на загрозу міграцій. Традиційні європейські цінності в системі сучасних глобальних змін та новітніх переселень націй. Україна на трансєвразійському просторі руху: «Великий шовковий</p>	<p>семінар</p>	<p>Тавровский Ю.В. Новый Шёлковый путь. М.: Эксмо, 2017; Hansen V. The Silk Road: A New History. Oxford University Press, 2012</p>	<p>2</p>	<p>-</p>	<p>Впродовж семінару</p>

шлях» XXI ст. у вітчизняно му вимірі					
Інтерактив на мапа військови х походів половців на Русь XI–XIII ст.	семинар	Плетнева С. Половцы. М. 1990	2	1-5	Впродовж семестру
«Історія Монголів» Плано де Карпіні: аналіз і критика джерела	семинар	Johannes von Plano Carpini: Kunde von den Mongolen 1245–1247. by F. Schmieder. Jan Thorbecke Verlag, Sigmaringen 1997	2	1-5	Впродовж семестру
Волоська колонізаці я крізь призму вивчення господарс ької діяльності та антропоні міки населення воеводств а Руського XV–XVII ст.	семинар	История Молдавии (от древнейших времен до Великой Октябрьской Социалистиче ской Революции) : в 2 т. / под ред. член- корреспонден та АН СССР А. Д. Удальцо ва и профессора, доктора исторических наук Л. В. Черепнина. Кишинев, 1951. Т. 1. История Румынии / под. ред. В. Н. Виноградова. М., 1971. Т. 1.	2	1-5	Впродовж семестру
Антропоні мія міграційн их студій на сучасному етапі	семинар	Малиновська О. Мігранти, міграція та Українська державна: аналіз управління зовнішніми	2	1-5	Впродовж семестру

		міграціями. К., 2004			
Традиційне скотарство і тваринництво населення Карпат крізь призму сучасних міграційних студій	семінар	Королюк В. «Волошская земля» и формирование восточнороманской (волошской) общности // Социально-экономическая и политическая история Юго-Восточной Европы (до середины XIX в.) / Ред. колл. В.Д. Королюк и др. Кишинев: Штиница, 1980. С. 28–44	2	1-5	Впродовж семестру
Аспект міждисциплінарних студій міграційних процесів	семінар	Назаренко А. В. Древняя Русь на международных путях: Междисциплинарные очерки культурных, торговых, политических связей IX–XII вв. М. : Языки русской культуры, 2001	2	1-5	Впродовж семестру
Єврейська середньовічна міграція. Місце євреїв на Русі	СР	Коковцев П. Еврейско-хазарская переписка в X веке. Л., 1932	2	1-10	Впродовж семестру
Середньовічні портоланти та перші мапи, як живі свідки міграційних процесів	СР	Альтамира-и-Кревеа Р. История Испании / Под ред. З.Мосиной. – М., 1951; Варьяш О. И., Черных А. П. Португалия:	2	1-10	Впродовж семестру

та авантюри першопрохідців		дороги истории. М., 1990			
Мотивації зміни кочового способу життя	СР	Colloquia Russica, Plzen, 2018. Vol. 7	2	1-10	Впродовж семестру
Світ міфів та релігійних уявлень кочових спільнот	СР	Colloquia Russica, Plzen, 2019. Vol. 8	2	1-10	Впродовж семестру
Світ тварин кочових спільнот: людина і кінь, людина і верблюд, людина і птах	СР	Мургулия М.П., Шушарин В.П. Половцы, Грузия Русь и Венгрия в XII–XIII вв. / Отв. ред. Г.Г. Литаврин. М.: Логос, 1998	2	1-10	Впродовж семестру
Археологічні студії міграційних процесів	СР	Калиниченко В.А., Пивоваров С.В. К вопросу о находках скандинавского вооружения дальнего боя на территории Прутско-Днестровского междуречья // Древняя Русь. Вопросы медиевистики . 2013. №3 (53). С. 62–63	2	1-10	Впродовж семестру
Міждисциплінарність та інтеркультурність у вивченні міграційних процесів	СР	Вуйцик В. Графіті XII–XIV століть церкви святого Пантелеймона в Галичі // Записки НТШ. – Т.231. (Праці комісії спеціальних	7	1-10	Впродовж семестру

		(допоміжних) історичних дисциплін). Львів, 1996. С. 189–194			
Міграційн і процеси та Християнс ька церква	СР	Лукомський Ю. Невідомі церкви на Подолі княжого Галича // Записки НТШ. Львів, 1998. Праці археологічної комісії. Т.235. С. 559–593	5	1-10	Впродовж семестру
Руський аспект Хрестових походів: військові кампанії, міграції чи паломницт ва?	СР	Мудеревич В. Особливості військово-політичних контактів хрестоносців з руськими удільними князями (кінець XI – початок XIII ст.) // Питання стародавньої та середньовічно ї історії, археології й етнології: Збірник наукових праць / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, кафедра етнології, античної та середньовічно ї історії. Чернівці : Прут, 2008. Т. 1 (25). С. 240–262	7	1-10	Впродовж семестру
Астрономі чний вимір міграцій:	СР	Битва на Калке 31 мая 1223 г. / Автор текста	6	1-10	Впродовж семестру

«шляхи та зірки»		И.Голыженко в. М.: Изограф, 1994			
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	Поточне оцінювання аспірантів відбувається за 5-бальною шкалою у випадку усних виступів на практичних заняттях із подальшим накопиченням балів задля допуску до складання іспиту. Найменшою для допуску може бути кількість балів 25, найбільшою – 50. У такий спосіб оцінюються усі різновиди індивідуальної та самостійної роботи, яка може також оцінюватися за 10-бальною шкалою, в залежності від рівня складності завдань (див. пункт 4. Результати навчання (компетентності))				
Вимоги до письмової роботи	Письмові роботи оцінюються за 10-бальною шкалою. До письмових робіт відносяться також будь-які інші види не аудиторної роботи, котрі передбачають написання самостійного авторського твору. У такому випадку вони оцінюються за 5-бальною шкалою				
Семінарські заняття	Виступи на семінарських заняттях оцінюються за 5-бальною шкалою. Активна усестороння участь на занятті може оцінюватися у один додатковий бал				
Умови допуску до підсумкового контролю	Допуск до підсумкового контролю передбачений за умов відсутності жодної заборгованості за лекційні і практичні заняття та наявності не менше 25 балів, зароблених у різний спосіб під час практичних занять. Заборгованість ліквідується у часі консультативних годин викладача, відповідно до встановленого з ним графіка та форм відпрацювання, які носять індивідуальний для кожного студента характер (див.: пункт 4. Результати навчання (компетентності))				
7. Політика курсу					
Абсолютно демократична, прозора, зрозуміла, спрямована на і для студента задля його варіативної, інтердисциплінарної та усесторонньої підготовки до занять, при виконанні індивідуальних завдань, співпраці з викладачем тощо					
8. Рекомендована література					
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ададуrow В. Історія Франції. Королівська держава та створення нації. – Львів, 2002 2. Альтамира-и-Кревеа Р. История Испании / Под ред. З.Мосиной. – М., 1951 3. Варьяш О. И., Черных А. П. Португалия: дороги истории. – М., 1990 4. Волощук М. М. «Русь» в Угорському королівстві (XI – друга половина XIV ст.): суспільно-політична роль, майнові стосунки, міграції. – Івано-Франківськ, 2014 5. История Венгрии : в 3 т. / ред. коллегия Т. М. Исламов и др. – М., 1971 – 1972. – Т. 1. 6. История Италии: в 3 т. / под ред. С. Сказкина, Л. Котельниковой. – М., 1970. – Т. 1–2. 7. История Молдавии (от древнейших времен до Великой Октябрьской Социалистической Революции) : в 2 т. / под ред. член-корреспондента АН СССР А. Д. Удадьцова и профессора, доктора исторических наук Л. В. Черепнина. – Кишинев, 1951. – Т. 1. 8. История Румынии / под ред. В. Н. Виноградова. – М., 1971. – Т.1. 9. Історія західноєвропейського середньовіччя. Хрестоматія / Упорядник М. О. Рудь. – К., 2005 10. Історія середніх віків / За ред. В. Балуха. – Чернівці, 2007. – Т. 1–2. 11. Кан А. С. История Скандинавских стран (Дания, Норвегия, Швеция). – М., 1971 12. Корсунский А. Р., Гюнтер Р. Упадок и гибель Западной Римской империи и возникновение германский королевств (до середины VI в.). – М., 1984 13. Лінч Дж. Середньовічна Церква: Коротка історія / переклад з англійської В. Шовкун. – К., 1994. 14. Острогорський Г. Історія Візантії / пер. з німецької А. Онищенко. – Львів, 2002. Практикум по истории средних веков / Под ред. А.А. Кирилловой. – М., 1986. 15. Хрестоматія по истории средних веков: В 3 т. / Под ред. Н. П. Грацианского и С. Д. Сказкина. – М., 1950. – Т. 1–2. 16. Хрестоматія з історії середніх віків: В 3 т. / За ред. М. П. Граціанського і С. Д. Сказкіна. – К., 1952. – Т. 1–2. 17. Medium aevum / За ред. Л. Войтовича. – Львів, 2010 					

Викладач _____